

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Francisci Bonaldi Societatis Iesv Theologi, Divina
Ecclesiae Oeconomia**

Bonald, François

Coloniae, 1611

XXXIV. De sacris sententijs & religiosis actionibus, quas Ecclesia
sacrosanto Missæ Sacrificio admiscuit.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-48916](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-48916)

CAPVT TRIGESIMVM
QVARTVM.

De sacris sententijs & religiosis acti-
onibus, quas Ecclesia sacrosancto
Missa sacrificio ad-
misit.

Sacerdos sacris vestibus iam indu-
tus, accepto calice, cui corporale
superimpositum est, ad altare mappis,
alijsque ornamentis decentibus præ-
paratum, progreditur: & explicato in
altaris medio corporali, calicē eidem
imponit, Missale aperit, ac dicēdā mis-
sam signat. Quo facto ad pedē altaris
descendit, & memor eius, quod dicit
Sapiens, *Iustus prior est accusator sui*, *Prov. 18.*
generalem peccatorum confessio-
nem facit & pro eorum remissione
pauculas orationes dicit; hoc modo
se purificans: & pedes suo quotidia-
næ conuersationis puluere asperfos
abluens, prout faciēdum esse *CHRISTVS* *Ioan. 13.*
STVS docuit, cum ante corporis
sui communionem, Apostolorum
pedes lauit. Facta confessione ad
altare ascendit, illudque medium

R 4

oscu-

osculatur, cruci & reliquijs, quæ ordi-
nariè ibi esse solent, honorem & in-
clinationem exhibet. Inde Missæ In-
troitum, per quem Christi aduentus
designatur, inchoat: Continet autem
Introitus laudes Dei, quæ solemnibus
diebus à choro cantorum can-
solebant iuxta antiquum Ecclesiæ ritum,
vt ex Dionys. Areop. colligitur. Post
introitum iam multis seculis subne-
ctitur. *Kyrie eleison & Christe eleison*, vt
ex peruetustis liturgijs patet, & S. Aug.
annotauit: & quidem admodum o-
portunè, nam vt docet S. Thomas co-
ueniens est, vt post Dei laudes, no-
strarum miseriarum memores si-
mus, & auxilium DEI ac liberatio-
nem deprecemur: Quod autem sexies
dicatur *Kyrie eleison* & ter *Christe elei-
son*, idèd fit, vt mysterium Trinitatis
ter contra trinam miseriam, scilicet
Ignorantiæ, culpæ & poenæ; inuocem-
us; aut etiam nouies Deum contra
nouem præcipua peccatorum genera
confiteamur. Hinc hymnus *Gloria in
excelsis Deo*. subiungitur ad Angelo-
rum exemplum. Continet hic hym-
nus DEI laudes, & gratiarum actio-
nes,

Dion. c. 3.

Ecc.

Hier.

August.

ep. 172.

D. Thom.

p. 3. q. 83.

nes, nostrasque preces; & fuit in usu
 ab initio Ecclesie, Imò ex Clement.
 Romano ab ipsis Apostolis confe- *Clem. Rō.*
 ctum colligitur. Recitato, aut *l. 7. con-*
 decantato GLORIA sacerdos se ad *stit. c. 57.*
 assistentem populum conuertens sa-
 lutando ait, *Dominus vobiscum*, quod
 subinde in Missa. reperit. Qui salutan-
 di modus, tam in noua, quam veteri *Dionys.*
 lege vsitatissima fuit, & Dionys. dicit
 eius in Missa vsum esse; idque ad de-
 monstrandum CHRISTVM peculiari
 aliquo modo Christianis adesse,
 quo ceteris infidelibus non adest. Om-
 nibus enim rebus vti suis creaturis
 præsens est; cum solis autem Christia-
 nis tanquam familiaribus & filiis suis
 conuersatur.

Populo itaque salutato, vnam aut
 plures orationes pro temporum va-
 rietate subnectit, quas semper *Per Do-*
minum nostrum IESVM CHRISTVM
 concludit, vt scilicet iuxta promissum
 CHRISTI dicentis, *Quicquid*
petieritis patrem in nomine meo dabit
vobis, facilius citiusque exaudia-
 tur. Huiusmodi autem precandi
 formula ex antiquis liturgijs extracta

R s est,

*Iren. l. 2.
2. c. 1.*

est prout Irenæus satis apertè testatur

Uterius verò progressus lectione

aliquam ex Apostolorum epistolis

aut actis, vel veteris testamenti libri

*Clemens
l. 2. c. 1.*

desumptam, recitat; & hoc iuxta con-

suetudinè ab Apostolis introductam

vti colligere licet ex scriptis Clemen-

Dionis. c. 7

Eccl. Hier.

var.

tis pene proximi Petri successoris, &

Dionisio Pauli Discipulo, imò vt su-

pra tetigimus ipse Paulus iussit qua-

dam suas epistolas publicè in eccle-

sijs legi.

Dicta aut decantata epistola versu-

culi aliquot modo lugubres, modo leti-

ti, pro temporum varietate, aut dicitur,

aut canitur; quibus in latioribus

festiuitatibus additur vnum, aut plu-

ra *Alleluia*, quod iuxta Hieron. exposi-

tionem significat, laudate Deum, qua-

si dicatur, Memores estote beneficio-

rum Dei, & de ijs exultantes laudate,

& benedicite Dominum. Post hæc Mis-

Ambros. l. 1.

offic. c. 8.

sale ab vno alteris angulo, seu cornu,

in aliud transfertur, vt ibi euange-

lium recitetur, quæ res iam diu in ec-

Aug. Serm.

344. de

uero.

clesia testibus Ambros. & Aug. obtri-

nuit, vti ex pulcherimus Homelijs &

Sermonibus super eiusmodi Euange-

lia

lia dictis patet; idque ut fides audien-
tium firmaretur; unde & minister in
initio respondet, *Gloria tibi DOMI-*
NE; in fine autem, *Laus tibi CHRI-*
STE, quasi gratias DEO agens pro
annunciatione mysteriorum eius, &
verbi diuini prædicatione.

Et similem ob causam in certis qui-
busdam solemnitatibus, sacerdos
Symbolum Apostolorum recitat, ut
scilicet illud recitando populum do-
ceat hoc ore confitendum esse ad salu-
tem, quod corde creditur ad iustiti-
am. Et huc usque prior Missæ pars
protenditur: In qua, ut vidimus,
nihil non conueniens, nihil non
utile reperimus, & à maioribus per-
manus acceptum, traditumque noui-
mus: adeo ut contra hæc disputare in-
saniam, ea contemnere impietatis fu-
turum sit.

Veniamus itaque ad alteram, eam-
que præcipuam Missæ partem, in qua
propriè ratio sacrificij consistit, & que
ex mysterijs per traditionem accep-
tus, ut docet Sanct. Basilius constat.
In hac parte sacerdos consueta salu-
tatione populum affatus ad orandum

R. G.

DEUM.

Innoc. l. 2.
c. 3.Dion. l. 3.
de Eccles.
Hierar.Alteram
partem MissæBasil. l. de
Spir. sanct.
c. 27.

Deum inuitat, ex in Offertorium dicitur
 Dicuntur autem quidam versiculi Of-
 fertorium, eo quod dum illi pronun-
 tiantur, aut decantantur, solet à po-
 pulo oblatio ad altare deferri, cuius
 Hieron. & August. meminerunt, &
 expressè ait Theodoretus, Theodosi-
 um Imperatorem celebrante Missam
 Ambrosio, sua munera ad altare detu-
 lisse, prout scripturis consentaneum
 erat; nam dicit Deus, *Non apparebis cor-
 ram me vacuus*, & ex libris Paralip.
 patet, quomodo ad exemplum Davi-
 dis omnes eius principes DEO &
 templo dona obtulerint, ideoque
 Apostolus ait oportere de altario vi-
 uere qui altario deseruiunt. Peracto
 Offertorio sacerdos panem & vi-
 num in sacrificium corporis & san-
 guinis CHRISTI præparat, ac
 paululum aquæ vino immittit, ad
 significandam ut aiunt Doctores a-
 quam quæ de latere Christi exiit,
 & unionem CHRISTI cum Eccle-
 sia representandam, nam aqua
 in Scriptura aliquando pro po-
 pulo accipitur, aut etiam aquam
 vino admiscet, ut gratiam Dei quæ
 aqua

Hier. ep.
 ad Heliod.

Aug. Ser.
 215. de

Temp.

Theod. l. 5.

hist. c. 18.

Exod. 23.

1 Paral.
 29.

1. Cor. 9.

2. 1. de cõ-
 secr. dist.

2.

Apoc. 17.

aqua vitæ est nobis commutari deno-
tet, sicut post Ambr. D. Thom. docuit.

D. Th. p. 3.

q. 87.

Amb. l. 5.

de Sacra.

c. 1.

Antequam autem hæc consecretur
prius conceptis & sub silentio dictis
verbis Deo offert, inde ad altaris ex-
tremam partem progressus digitorum ex-
tremitates abluit, dicens cum Dau-
de: Lauabo inter innocentes manus

D. Thom.

Dion. c. 2.

Eccl. Hie-

rar.

Clem. l. 8.

c. 12.

Cyrl. ca-

tech 5.

meas & circumdabo &c. quod

(vti cum Dion. Clem. & Cyril. docet

Doctor Angelicus) ideo facit vt leuis-

simas culpas expiet, & summam ari-

mæ mundiciem ac puritatem tanto sa-

crificio adhibeat. Ad medium autem

altaris reuersus ad populum conuer-

tens se, rogat vt oret sacrificium suum

Deo gratum acceptumque fieri. Inde

Secretas pronunciat, quæ sunt preces

quædam ita appellatæ, eo quod à sa-

cerdote secretò ad modum Christi in

horto oliuarum orantis, & tota nocte

passionis suæ silentium seruantis mo-

desta voce recitentur. Post quos sequi-

Clem. l. 9.

constit. c. 11

D. Th. p. 3.

q. 83. a. 4.

Aug. l. de

bono Vidu-

ita.

Cypr. de

orat. Do-

mini.

R 7

habe.

habemus ad Dominum; admoneatur nihil aliud se, quam Deum cogitare debere.

Quæ sanè res. utilissimè instituta est, ut eos qui licet frequenter corporibus suis tantis mysterijs assistant, & tamen animo longissimè euagantur officij sui admoneat.

Conc. Trident. sess. 22. c. 4.

can. 6.

His autem omnibus tanquam preparatorijs peractis canonem aggreditur, qui ita appellatur quod ordinariè & magis strictè obseruari debeat tanquam regula, quæ ex Scripturæ, Christi & Sanctorum Patrum sententijs, & docet Conc. Trident. conflata est. Incipit autem ab illis verbis te igitur, & & finitur in sumptione corporis & sanguinis Dominici. In primis itaque oculos in coelum eleuans orationem ad Deum patrem per Christum filium dirigit, & pro Ecclesia omnique hominum statu & ordine consilium Apostoli impleturus, & maiores suos imitaturus orat, ut docet Clemens. Quod manus eleuet, altari se inclinet, illudque osculetur, Cæremoniae sunt & actiones ad honorem & cultum diuinum institutæ, ut sint signum submissionis & spei, vnde &

1. Tim. 2.
Clem. l. 8.
constit. ca.
22.

David

David ait, *Eleuatio manuum mearum* Psal. 141.
sacrificium vespertinum, & Paulus, *Le-*
uantes puras manus : Genuflectit au- 1. Tim. 2.
 tem ad exemplum C H R I S T I
 vt notarunt sancti Patres. Sequitur Tert. Apo-
 viuorum commemoratio, eorum log. c. 3.
 scilicet qui se specialiter precibus
 sacerdotis commendarunt & præ-
 sentes Missæ sacrificio assistunt.

In hac commemoratione orat pro
 redemptione hominum non quoad
 sufficientiam quam C H R I S T V S
 præstitit, sed pro efficacia & applica-
 tione ad remissionem poenæ & cul-
 pæ, pro dono perseuerantiæ & dono
 gloriæ quæ perfecta & consumma-
 ta nostra Redemptio est, nam scrip-
 tum est, *Leuate capita vestra*, quia Luc. 21.
propè est redemptio vestra : His alias
 adhuc preces adiungit, antequam ad
 consecrationem accedat, in quibus
 petit panem & vinum futuro iam
 sacrificio præparata in corpus & san- D. Thom.
 guinem D O M I N I transmutari, vbi sup.
 & oblationem benedictam nobis-
 que vtilem fieri. Vbi nota sacerdotem
 hic multas cruces in aere efformare,
 vti sæpius iam fecit & frequenter
 facien-

faciendum erit, tum vt dæmones fu-
get, tum vt Passionem Domini repre-
sentet, ideoque bene docuit Cypria-
nus mysteria omnia & sacramenta si-
gno crucis perfici, & Augustin. eius-
sum ubique bonum ac utilem etiam
in sacrificio altaris esse, prout suo ex-
emplo docuerunt Antiquiores patres,
& ex priscis liturgijs scriptisque Ba-
sil. de Spir. Sæct. fil. Cypri. & Augustini constat.

Sed ulterius progrediamur; Sacer-
dos ad confectionem & consecratio-
nem Sacramenti procedens, vt se Chri-
sto qui hoc Sacramentum instituit, cõ-
formet, accepto pane & oculis in cœ-
lum eleuatis benedicit panem & su-
per eo verba sacramentalia profert,
quo facto hostiam cõsecratam attol-
lit, adorat, & populo sub specieb. sa-
cramentalibus Christum contentum
adorandum exhibet: Idem de vino
quod in calice continetur facit, quod
consecrat & consecratione in sangui-
nem dominicum commutatum simi-
liter adorandum eleuat ac presentat.
Et in his duabus consecrationibus co-
ta ac præcipua vis sacrificij Altaris cõ-
sistit, iuxta cõmunem Doctorum do-
ctrinam.

Cypri. de
Pass. Chri-
sti.

A. g. tract.
18. in Ioa.

Basil. de
Spir. Sæct.
c. 17.

Aug.
Cypri. de
Bapt. Chri-
sti.

Absoluta autem consecratione si-
lenter orat sacerdos pro ijs qui in Do- *Hier. ep.*
mino mortui sunt, aut vt loquitur *29.*
Hieron. somnum pacis dormiunt. Hęc
autem pro defunctis orandi consuetu-
do ab ipsis Apostolorum temporibus *Chryf. in*
descendit, secūdm Chrysoft. August. *ep. ad Phi-*
& alios: Deinde orat pro remissione *lip.*
peccatorum & ne quid desit precibus *Aug. serm.*
suis, ac vt citius exaudiatur, orationē *32 de*
Dominicam quę omnium orationum *verb. Apo-*
commodissima, & perfectissima est, *stoli.*
subiungit.

Quibus omnibus peractis nihil re-
stat quam vt sacrificium cōsummetur,
& corpus ac sanguis Domini nostri
Iesu Christi à celebrante recipian-
tur.

Sacerdos itaque consecratam ho-
stiam in tres partes diuidit: quarum v-
nam in calicem dimissam vino conse-
crato admiscet, reliquas duas super
patenam reponit. Fit autem hęc ho-
stię fractio, vt diuisio corporis Christi *D. Th. p. 3.*
per clauorum ac lateris vulnera & se- *q. 83. a. 8.*
paratio animæ à corpore designetur.
Commixtio verò tertię partis cū spe-
ciebus vini secūdm D. Thomam aut
signifi-

significat eos qui in hac vita passionibus Domini communicant, aut eorum quorum corpora beata sunt: Neque tamen inconuenienter diceretur, sicut communiter dicitur hac mixture vnionem corporis ad animam significari.

Sacerdos autem fracta hostia memor illius quod docuit Augustinus, carnem Christi nequaquam sumendam esse nisi prius adoretur, duabus illis particulis se reuerenter inclinatur & in eis Iesum ut Agnum Dei agnoscit, pectus percutit & instar humilis publicani misericordiam & pacem implorat: Et post alias preces accepta vtraque hostiæ particula sinistra manu, dextra denuò pectus percutit, & cum Centurione dicit, *Domine non sum dignus ut intres sub tectum meum*, id est, intres corpus meum, ut visces animam meam; atque ita suam indignitatem confessus in Dei Misericordia confidens, sub speciebus panis & vini, pretiosum Christi corpus & sanguinem sumit, ac secundam principalem Missæ partem absoluit.

Restat itaque vltima in qua versico

Ius quidam recitatur, qui communio dicitur, eo quod dicatur, aut canatur, dum populus communicat, vei scripserunt Dionis. & Clem. sup. Adde in Actis Apostolorum de primis Christianis scriptum esse, *Et erant per seuerantes in fractione panis.* i. vt doctores interpretantur in communione corporis dominici: Deinde ordinariam populum salutandi formulam repetit, dicens, *Dominus vobiscum:* Postea preces & gratiarum actiones prout tantum beneficium exigit, persoluit; vti eum Christus suo exemplo faciendum docuit; nam celebratis hisce diuinis mysterijs, dicto hymno, vt habet Euangelista, exiuit. Quibus dictis Sacerdos populum dimittit dicens, *Ite missa est,* aut *Benedicamus Domino,* & respondetur, *Deo gratias;* idque vt inquit Dionis. & August. vt omnia cum gratiarum actione finiamus. Tandem populo a bituro benedictionem impartitur, ad imitationem Christi, qui peracto Redemptionis nostrae opere, ex hoc mundo ad Patrem migraturus, discipulis suis benedixit.

Hæ itaq; sunt cæremoniæ, & actiones

Clem. l. 8.

const. c. 13.

Dion. c. 3.

Eccl. Hierarch.

Act. 2.

Matt. 26.

Dion. sup.

Aug. ep. 59.

59.

RES

nes sacræ, quæ conueniēter sacrificio
 Missæ adhibentur, sicut & illæ, quæ in
 sollemnioribus Missis exercentur, ut
 sunt incēsationes, seu thurificationes,
 quarum meminit Dionis. & significat
 bonum odorem Christi, ut docet Au-
 gust. Item osculum pacis, panis bene-
 dicti distributio, & similia, quæ lon-
 gum foret explicare, sicut rationem
 reddere cur pro defunctis Missæ dicē-
 dæ, aut procurandæ sint. Mihi enim
 sufficit principalia, magisque vtitata
 attingisse, & de ijs, quod antiquitas ad
 sacrificij Missæ ornamentum, & popu-
 li assistentis documentū instituta sint,
 ostēdisse. Antiquitas itaq; ijs sufficiē-
 tē autoritatē tribuit, licet à quibus-
 dam Nouatoribus nouitatis arguatur,
 & cōueniens earū institutio; ac utili-
 tas à Spiritu eas promanasse persua-
 suadet: ac consequenter ostendit quā-
 ra cum reuerentia peragi debeant. Fa-
 teor quidē multos in Christiano po-
 pulo esse, qui eas non intelligunt, imò
 neque benè intelligere possint, nō ta-
 men propterea etiam eiusmodi tardi-
 oris ingenij hominibus hæ cæremo-
 niæ inutiles sunt; nam ijs saltem ad
 hoc

*Dion. Vbi
 sup.*

*Aug. serm.
 98. de
 semp.*

hoc seruiunt, vt in talium mentibus diuinorum mysteriorum admirationem excitent, & reuerentiam gignāt, quod sanè ipsis vtile est. Qui autem capacioris intellectus sunt, obligantur harum cæremoniarum mysticationes perspectas habere, iisque dum missam audiunt se occupare, ne mente euagētur, & ad impertinētia dilabantur, de quibus supra aliqua tetigimus: Ideoque de his tacentes ad consecrationē sacrorum vasorum, & locorum in quibus diuina mysteria peraguntur, & similia, quæ ad celebritatem sacrificij Missæ faciunt, & ad alios effectus spirituales, ab Ecclesia vtiliter instituta sunt, procedamus.

CAPVT TRIGESIMVM
QVINTVM.

De consecratione Ecclesiarum, Altarium, Calicum & aliarum rerum Sacramentalium, & de earum virtute, & efficacia.

Altera pars Institutionum Ecclesiasticarum continet, vt diximus
CON-